

Crítica de llibres

Rethinking Media Change

THORBURN, D.; JENKINS, H. (eds.)

Massachusetts Institute of Technology Press, 2003

per Jordi Alberich Pascual, professor d'Estudis de Ciències de la Informació i de la Comunicació de la Universitat Oberta de Catalunya

Els mitjans de comunicació de masses tradicionals estan vivint a hores d'ara un procés de redefinició de la seva naturalesa i dels seus fins. A ningú se li escapa ja com l'emergència de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació ha comportat un desplaçament radical de la seva definició moderna, provocant i afavorint el sorgiment de noves dimensions comunicatives. La digitalització creixent de processos i productes comunicatius al llarg de la darrera dècada ha implicat canvis importants, ja no tan sols en les tasques associades necessàries per a la seva creació, producció i difusió, sinó també, i molt especialment, en la mateixa definició i conceptualització dels continguts comunicatius.

L'obra que aquí ressenyem, *Rethinking Media Change*, s'enfronta, a partir de la constatació explícita d'aquest procés, al debat obert sobre l'abast de la novetat dels (nous) mitjans digitals en relació amb els seus antecessors no digitals. És aquesta una duplictat real o il·lusòria? Els anteriors canals unitaris esdevenen avui dobles? Periodisme i periodisme digital. Cinema i Software Cinema. Televisió i televisió interactiva. Correu i correu electrònic. Llibre i llibre digital, i així amb tots i cadascun dels ara nous-vells mitjans. La consciència d'aquesta nova i vella realitat mediàtica simultània ens interroga. El procés recent d'adaptació dels mitjans mass media tradicionals al nou hàbitat digital a) Suposa (tan sols) un lleu salt evolutiu de les velles espècies?, o ben al contrari b) Estem assistint a l'emergència (revolucionària) –si se m'accepta l'analogia animal emprada– d'espècies noves? En altres paraules encara: la lògica que domina

aquest procés de canvi que experimenten avui els mitjans arran del procés creixent de digitalització, amaga únicament *adaptació* o es tracta de plena *novetat*?

Editat per David Thorburn, director del MIT Communication Forum, i per Henry Jenkins, director del Comparative Media Studies Program al mateix Massachusetts Institute of Technology, *Rethinking Media Change* aplega un total de vint-i-dos assaigs breus, presentats i ordenats tots ells en tres grans blocs temàtics. El primer, "Media Changes", ofereix un conjunt significatiu d'estudis comparatius entre diferents mitjans tradicionals i els seus nous equivalents digitals, emfasitzant com l'ús cada cop més intensiu d'Internet ha transformat de manera profunda i irreversible la naturalesa de la comunicació en les societats contemporànies. El segon, "Emerging Forms and Practices", centra la seva atenció sobre aquelles eines i elements que la tecnologia digital promou de forma original i innovadora, com ara les potenciacions de la interactivitat i de la privacitat en l'intercanvi comunicatiu. Finalment, el tercer i darrer bloc temàtic, "Visual Culture", exhibeix l'eixamplament de la cultura visual contemporània que els nous mitjans de comunicació digital esperonen en camps tan diversos com ara la tasca museística, el cinema digital o en les mateixes interfícies gràfiques d'usuari.

El conjunt d'assaigs aplegats a *Rethinking Media Change* ofereixen així un ventall calidoscòpic de la varietat de formes que adopten els mitjans actuals en el moment present de profunda transformació cultural que els envolta. Centrada en l'estudi dels canvis que viu l'acció comunicativa en els nostres dies, l'obra fa una anàlisi interdisciplinària dels canvis culturals i estètics que ha afavorit el sorgiment i la implementació dels nous mitjans de comunicació digital. Així mateix, ofereix un seguit de continguts d'interès per a la tasca d'avaluació i diagnòstic de l'actual redefinició dels agents comunicatius i de les conseqüències comunicatives que ha significat Internet i el conjunt de les tecnologies de la informació i de la comunicació per a l'acció comunicativa,

i arriba a oferir una densa i singular radiografia de les transformacions dels mitjans de comunicació atesa la implantació creixent de la xarxa.

Els autors i els textos aplegats a *Rethinking Media Change*, lluny de dibuixar escenaris apocalíptics i revolucionaris (tant en voga en un passat recent), agafen com a referència significativa per al conjunt del seu discurs la següent cita ja decimonònica de John Stuart Mill, emprada com a eix conceptual i leit motiv del conjunt de l'obra en l'assaig que obre el volum per part dels editors: "Ha tingut lloc un canvi en la ment humana. La convicció, ja no gaire lluny d'arribar a ser universal, que els nostres temps estan amaratats de canvi i que la nostra era serà coneguda en la posteritat com l'època d'una de les més grans revolucions per a la ment humana i per a la totalitat de la societat humana. (...) Però el primer i més destacat tret de l'era actual consisteix precisament en ser una era de trànsit".

No es tracta de tancar i limitar els temps de canvis a què estem assistint, ens diuen Thorburn, Jenkins i la resta d'autors aplegats en la present obra –entre els quals també destaca la presència de figures significatives per a l'estudi i l'anàlisi de la naixent cultura digital com ara William J. Mitchell o Michael Joyce. Ben al contrari, es tracta de pensar i seguir repensant els media i l'acció comunicativa des del reconeixement i l'acceptació de l'actual situació de trànsit obert. La nostra anomenada era de la informació i del coneixement, és també, i molt especialment a hores d'ara, una era de trànsit. El mateix procés de transició digital que defineix actualment els media s'esdevé precisament al si d'un gresol amarat per parts iguals de tradició i d'innovació, de passat i de futur, des d'una plena i efectiva paral·laxi d'analògic i digital, de modern i postmodern, de realitat i virtualitat, al si d'un complex procés d'aculturació de novetat i antiguitat.

En aquest sentit, *Rethinking Media Change* esdevé un clam per a l'acceptació del trànsit que defineix avui la realitat dels media. Estem mal acostumats, se'ns diu. Venim d'un temps disciplinat, ordenat, unitari, però ens ha tocat viure'n un d'heterogeni, dividit i confús. La nostra vida es mou en un difícil trànsit permanent. Al nostre voltant, les figures es desdibuixen. Les pautes clares, els discursos unívocs, les creences cegues, han deixat pas a una miríada de veus i clams efímers i contradictoris. Però ens cal mirar endavant. Cal mirar sense por. Acceptar el present fugisser, divers i en trànsit. Sense negar-lo ni amagar-lo sota prejudicis i concepcions eliminadores de la complexitat efectiva que el –i ens– defineix.

Cine y entretenimiento. Elementos para una crítica política del filme

GIROUX, H. A. Barcelona: Paidós, 2003. (Col. Paidós Comunicación Cine, 146). ISBN 84-493-1474-7

per Magda Sellés, professora de la Facultat de Comunicació Blanquerna de la Universitat Ramon Llull

El doctor Henry A. Giroux¹ és professor i director del Waterbury Forum in Education and Cultural Studies de la Penn State University, la seva tasca intel·lectual es desenvolupa al voltant del concepte de la *pedagogia crítica*. En aquest context, li interessa investigar com el sistema educatiu serveix per reproduir les relacions de poder i, per tant, com continua privilegiant uns grups socials per damunt dels altres. Per ell, les institucions educatives són espais culturals i també polítics, per aquest motiu intenta que les categories i les formes d'anàlisi definides en els seus escrits siguin útils als educadors i educadores, per tal que esdevinguin uns professionals més crítics en la seva tasca pedagògica i més compromesos en les seves interpretacions. L'obra del professor Giroux s'emmarca en la seva línia de treball sobre la tasca de les institucions educatives, les quals considera importantíssimes en la construcció de les subjectivitats, i opina que s'han de convertir en centres d'aprenentatge crític per formar ciutadans i ciutadanes responsables.

Aquesta idea queda reflectida en la cita d'Hanna Arendt que encapçala l'obra que ens ocupa, *Cine y entretenimiento. Elementos para una crítica política del filme*: "Sin un ámbito público políticamente garantizado, la libertad carece de espacio en el mundo para hacer su aparición".²

L'obra, emmarcada dins la tradició teòrica dels estudis culturals, destaca la importància de les pel·lícules, no només com a font d'entreteniment, sinó també com a textos que ensenyen i produeixen ideologies. La publicació recull diferents anàlisis realitzades en èpoques que van des dels anys setanta fins a l'actualitat.

En les seves anàlisis vol estendre el marc d'acció a àmbits socials més amplis, els que estructuraven les polítiques de les realitats quotidianes (pàg. 19). Així, es pot indicar que aquesta línia d'anàlisi connecta amb la desenvolupada per autors de l'àmbit històric, com, per exemple, Marc Ferro. Encara que l'autor constata que la seva anàlisi se centra en la societat nord-americana, el llibre esdevé una eina útil per aplicar a qualsevol formació social del nostre conglomerat cultural.